

18. Наумова В.А. Арт-терапия как эффективный метод целенаправленной фасилитации конструктивного развития личности в пожилом и старческом возрасте / В.А. Наумова, Ж.М. Глозман // Вестник Моск. Ун-та. Сер. 14. Психология. – 2013. – № 1. – С. 97–110.

19. Горноста́й П.П. Личность и роль: Ролевой подход в социальной психологии личности: [монография] / П.П. Горноста́й. – К. : Интерпресс ЛТД, 2007. – 312 с.

20. Карпинский К.В. Темпоральные свойства смысла жизни и смысло-жизненный кризис в развитии личности / К.В. Карпинский // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. – 2011. – № 3. – С. 368–378.

21. Смульсон М.Л. Готовність до саморозвитку як психологічна умова успішності особистості / М.Л. Смульсон // Успішність особистості: потенціал та

обмеження : тези доповідей Міжнар. наук.-практич. конференції (К., 18.03.2010 р.) / М.Л. Смульсон, Л.М. Зінченко. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – С. 228–230.

22. Краснова О.В. Идентичность в позднем возрасте: нарративный подход / О.В. Краснова // Современная социальная психология: теоретические подходы и прикладные исследования. – 2012. – № 4. – С. 46–53.

23. Максименко С.Д. Психологія учіння людини: генетико-моделюючий підхід : [монографія] / С.Д. Максименко. – К. : Видавничий дім «Слово», 2013. – 592 с.

24. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку / І.Д. Бех. – К. : Академвидав, 2012. – 256 с.

25. Порсева Х.О. Психічні особливості ціннісних орієнтацій людей поважного віку / Х.О. Порсева // Педагогіка і психологія. – № 3. – 2003. – С. 131–141.

УДК 159.944(075.8)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ІННОВАЦІЙНИХ УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Комар Т.В., к. психол. н., доцент,
професор кафедри практичної психології та педагогіки
Хмельницький національний університет

У статті на підґрунті теоретичного аналізу проблеми виявляються особливості становлення професійної зрілості майбутнього фахівця на етапі навчання у ВНЗ. Виділяються загальні вимоги щодо концепції становлення професійної зрілості, акцентується увага щодо теоретичну модель розвитку професійної зрілості відповідно до принципів цілісності, системності, цілеспрямованості, відкритості, диференціації й інтеграції.

Ключові слова: особистісна зрілість, становлення професійної зрілості, теоретична модель розвитку професійної зрілості.

В статье на основе теоретического анализа проблемы определяются особенности становления профессиональной зрелости будущего специалиста на этапе обучения в ВУЗе. Выделяются общие требования к концепции становления профессиональной зрелости, акцентируется внимание на теоретической модели развития профессиональной зрелости в соответствии с принципами целостности, системности, целенаправленности, открытости, дифференциации и интеграции.

Ключевые слова: личностная зрелость, становление профессиональной зрелости, теоретическая модель развития профессиональной зрелости.

Komar T.V. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF BECOMING OF PROFESSIONAL MATURITY OF PERSONALITY ARE IN INNOVATIVE TERMS OF HIGHER EDUCATION

In the article on the basis of theoretical analysis of problem the features of becoming of professional maturity of future specialist are determined on the stage of educating in Institution of higher learning. General requirements are distinguished to conception of becoming of professional maturity, attention is accented on the theoretical model of development of professional maturity in accordance with principles of integrity, system, purposefulness, openness, differentiation and integration.

Key words: personality maturity, becoming of professional maturity, theoretical model of development of professional maturity.

Постановка проблеми дослідження. Динамічний поступ сучасної цивілізації вимагає радикальної зміни у сфері освіти, що виступає провідним компонентом культурного й соціального розвитку лю-

дини. Вища школа в кризовий період розвитку суспільства фактично відіграє роль, із одного боку, соціального стабілізатора, а з іншого – чинника інноваційного розвитку.

У зв'язку із цим вітчизняна система освіти поставлена перед необхідністю вирішення складного завдання: збереження фундаментального характеру навчання й підготовки кадрів, а, водночас, освоєння інноваційної культури, новітніх інформаційних і психолого-педагогічних технологій. ВНЗ країни за останні десять років піддалися масштабним перетворенням, обновилися освітньо-виховна система, активно використовуються психолого-педагогічні інновації. По суті, зароджується гуманістична культура, котра оперує передовими комунікаційними технологіями.

Таким чином, освітянський простір повинен забезпечити успішне становлення особистості майбутнього фахівця. Вітчизняна вища школа, що перебуває в умовах модернізації, націлена на пошук психолого-педагогічних технологій, котрі дозволяють враховувати творчу індивідуальність, мотивацію, потреби й інтереси майбутнього спеціаліста (О. Бондаревська, У. Давидов, В. Кузовлев, В. Лисовський, Б. Сосновський, Д. Фельдштейн і інші).

Постановка завдання. Отже, метою нашої статті є теоретико-методологічне обґрунтування концепції становлення професійної зрілості особистості майбутнього фахівця в інноваційних умовах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто відзначити, що в сучасну систему ВНЗ залучаються абітурієнти, різноманітні за своїми соціальними і моральними позиціями і установками. Розглядаючи низку цінностей людини з боку культурно-експертної оцінки зрілості особистості, визначаючи базові цінності особистості, сучасна психологічна наука розглядає їх як ментальну матрицю особистісного розвитку, яка може бути розширена, уточнена, конкретизована в реальних процесах формування, навчання й самоосвіти. Стрижневою складовою процесу становлення майбутнього фахівця як особистості виступає його система ціннісних орієнтацій, а стадіальні зміни в цій системі – найважливіший показник якості зрілості розвитку особистості (Л. Десфонтейнес, А. Петровський, В. Ядов і інші).

Однак сьогодні суспільство переживає кризу цінностей, яка далеко не сприяє успішному особистісному становленню навіть в умовах навчання в елітному ВНЗ. У техногенних умовах розвитку матеріальної культури й домінування штучного середовища суттєво змінюється зміст, структура ціннісних орієнтацій, соціальні установки при одночасному зниженні інтересу молодих людей до процесів саморозвитку й самовиховання (О. Асмолов, Є. Головаха, П. Гуревич, І. Зимня й інші).

Отже, модернізація вищої школи вимагає аналізу принципово нової соціальної ситуації розвитку майбутнього фахівця, його цінностей і ціннісних орієнтацій.

Однак практичне вирішення і осмислення педагогами вищої школи проблеми становлення професійної зрілості майбутнього фахівця, тим більше в інноваційних умовах навчання суттєво ускладнюється через відсутність практико орієнтованих методик і освітніх технологій, що забезпечують це становлення.

Аналіз психологічних джерел дозволяє зробити висновок про те, що вчені (К. Абульханова-Славська, О. Вербицький, Н. Кузьміна, В. Кузовльов, Н. Маслова, А. Овчинникова, В. Сластьонін і інші) протягом останніх десяти років досліджували різні аспекти (соціокультурний, дидактичний, мотиваційно-діяльнісний, соціально-психологічний) підготовки фахівців в умовах сучасної вищої школи.

Невеличка кількість робіт присвячена підготовці майбутніх фахівців в інноваційних умовах вищої професійної освіти (О. Долженко, О. Бордовська, Т. Корнілова, Л. Подимова, В. Розін, О. Тихомиров).

Проблему зрілості особистості на різних етапах її вікового розвитку досліджували Б. Ананьев, Л. Кондратьєва, Б. Кайгородов, А. Кулагіна, О. Леонтьєв, О. Реан, М. Старов (толерантність, саморозвиток, ставлення особистості до світу).

Проте, професійна зрілість як інтегральна характеристика особистості майбутнього фахівця, набуває особливого значення в інноваційних умовах вищої освіти ще й тому, що вона в інтегрально-цілісному вигляді не досліджена.

На майбутнього фахівця безпосередній вплив здійснює освітньо-виховна система ВНЗ (О. Гаврилін, Б. Кайгородов, Г. Лаврентьев, К. Пахомова, Ю. Поварьонков, С. Потанін, Т. Сидорова), котра володіє великим потенціалом індивідуально-професійного розвитку. Із цього випливає, що період підготовки фахівців у вищій школі повинен ефективно використовуватися для успішного становлення їх професійної зрілості. Однак це питання не знайшло відповідного висвітлення в наукових дослідженнях.

Усвідомлюючи значимість проведених досліджень (М. Глуханюк, Є. Климов, Л. Логвінов й ін.), присвячених підготовці майбутнього фахівця, необхідно констатувати, що недостатньо робіт, у яких була б обґрунтована концепція становлення професійної зрілості майбутнього фахівця в інноваційних умовах вищої освіти.

Недостатня розробленість психолого-педагогічних основ становлення про-

фесійної зрілості майбутніх спеціалістів на етапі навчання у ВНЗ з урахуванням вимог модернізації вищої освіти, а також потреба практики у вирішенні даної проблеми дозволяють виявити об'єктивні протиріччя між:

- вимогами суспільства до підготовки компетентного й професійно зрілого фахівця й відсутністю концепції становлення професійної зрілості в інноваційних умовах вищої освіти;

- створенням інноваційних умов навчання й внутрішньою неготовністю майбутніх фахівців й педагогів до дій і взаємодії в таких умовах;

- пред'явленням вимог соціально-грамотної дії особистості в екстремальних ситуаціях і рівнем розвитку її умінь до відповідальної й усвідомленої професійної поведінки;

- потенційними можливостями освітньо-виховної системи ВНЗ й відсутністю психологічних технологій, що дозволяють на практиці забезпечити соціально-психологічний вплив і педагогічну підтримку становленню професійної зрілості майбутніх фахівців.

Дані протиріччя є суттєвими в теоретичному обґрунтуванні феномена професійної зрілості особистості і її сутності; процесу становлення професійної зрілості майбутнього фахівця; визначенні підходів до проектування освітнього середовища ВНЗ; виявленні психолого-педагогічних умов і розробці психолого-освітньої технології, що забезпечує успішність становлення зрілості особистості.

Ми припускаємо, що становлення професійної зрілості майбутнього фахівця в інноваційних умовах вищої освіти уможливується за таких умов:

- розроблення концепції професійної зрілості фахівця з урахуванням цілісної конструкції компетентнісного, професійно-особистісно орієнтованого акмеологічного, аксіологічного підходів, що інтегрально забезпечують самореалізацію й становлення особистості в інноваційних умовах розвитку вищої школи;

- психологічне моделювання, що ґрунтується на сучасних психолого-освітніх концепціях розвитку особистості в умовах навчання у вищій школі й критеріальній базі визначення рівня професійної зрілості майбутнього фахівця, що дозволяє об'єктивно оцінювати й прогнозувати його можливості в різних галузях діяльності;

- розроблення й впровадження психолого-освітньої технології, що дозволяє добитися заданого теоретичного фундаменту для самоосвіти, самореалізації майбутніх фахівців у навчально-професійній творчій

діяльності, успішного становлення їх професійної зрілості й подальшого професійного зростання.

Варто відзначити, що впродовж нашого дослідження нами було обґрунтовано зазначену проблему, висвітлено психологічне проектування, визначено умови реалізації процесу становлення професійної зрілості майбутніх фахівців, відповідно до якої важливо:

- створити й науково обґрунтувати концепцію становлення професійної зрілості майбутніх фахівців в інноваційних умовах вищої освіти, що базується на синтезі акмеологічного, компетентнісного, аксіологічного й особистісно орієнтованого підходів у навчанні й вихованні майбутніх фахівців;

- провести аналіз проблеми становлення професійної зрілості особистості в наукових школах, що дозволяє виявити й обґрунтувати сутнісні характеристики зрілості особистості майбутнього фахівця на етапі навчання в сучасному ВНЗ;

- розробити психологічну освітню технологію, що забезпечує успішне становлення професійної зрілості майбутніх фахівців в умовах сучасного ВНЗ, їх самореалізацію в навчально-професійній діяльності.

Результати дослідження створюють передумови для успішного вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців у сучасних ВНЗ і можуть бути використані в інших закладах системи вищої професійної освіти.

За результатами теоретичного аналізу ми дійшли до таких констатацій. Особистісна зрілість в юнацькому віці характеризується як інтегральне, соціально-психологічне, когнітивне, оціночно-емоційне й поведінкове утворення особистості, що відображає ступінь інтеріоризації нею соціально-моральних цінностей у внутрішньому плані в процесі самостановлення. Динаміка становлення зрілості забезпечується резервами внутрішньої готовності особистості прийняти певні суспільні впливи й самореалізуватися в них з певним ступенем прояву власної зрілості (психічної, емоційної, інтелектуальної, соціально-рольової). Соціально-психологічна сутність зрілості в юнацькому віці полягає в ступені розвитку соціоцентричності, інтернальності, автономності, активності й відповідальності в діяльності, адекватної «Я-концепції» особистості. Метою становлення особистісної зрілості майбутніх фахівців є набуття особистого досвіду в професійній діяльності, формування інноваційної культури, саморозвиток суб'єктивно-особистісних, раціональних і емоційних відносин у соціумі й діяльності. Особистісна зрілість майбутніх

фахівців є результат практичної реалізації цілей навчання, виховання й самоактуалізації на основі компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного й особистісно орієнтованого підходів.

Модель діяльності психологічно зрілого майбутнього фахівця в інноваційних умовах ВНЗ містить у собі такі сфери прояву особистості:

- функціональну й предметну сферу активної пізнавальної дії;
- соціальної взаємодії;
- самореалізації;
- професійної креативності й особистісного генезису.

Позитивна динаміка рівня особистісної зрілості студентів у процесі впровадження освітньо-виховної технології в практику ВНЗ забезпечується проходженням вищевикладеним концептуальним основам, впровадженням компетентнісного підходу в навчання, спільної ціннісно-орієнтаційною діяльністю педагогів, психологів, кураторів і самих студентів.

Критеріями успішного становлення особистісної зрілості майбутнього фахівця є:

- професійне самовизначення, що відрізняється в зрілої особистості інтересом до обраної професії й відповідальним ставленням до діяльності щодо її засвоєння;
- соціально-етичне самовизначення й моральна саморегуляція, які проявляються в моральній мотивації особистості, етичних її оцінках, у відповідності її культурно-етичним нормам і традиціям (моральні звички, що відповідають культурним нормам);
- відповідально-операційна й поведінково-вольова саморегуляції, що проявляються через відповідальність, совісність, високий рівень професіоналізму, здатності до творчості, самозобов'язання, інтернальний самоконтроль;
- соціальна комунікація, яка в зрілої особистості характеризується сформованими переконаннями, ціннісними орієнтаціями, що визначають відповідальну соціально-моральну позицію при реалізації своїх рольових домагань (відповідальне самоствердження);
- екзистенціальна персоналізація людини, яка в зрілої особистості включає зацікавлене ставлення до світу, до людей, до самого себе, свободу волі у виборі рішень (свідомий вибір цілей і дій, адекватна «Я-концепція»);
- активність особистості, що включає професійні, соціально-психологічні, соціально-побутові, креативні резерви.

Розроблена освітньо-виховна технологія, що забезпечує позитивну динаміку в становленні особистісної зрілості, студен-

тів, які навчаються у ВНЗ, впроваджена в навчальний процес і містить програму, що включає в себе спецкурс (курс лекцій-дискусій, практичні заняття, сценарний аналіз діяльності); соціально-психологічну програму тренінгів і рольових ігор для студентів і викладацького складу; учбово-методичні посібники; монографії; творчі завдання; пам'ятки й практичні ради щодо організації виховної роботи з майбутніми фахівцями; програму і досвід роботи науково-педагогічного клубу.

Професійна зрілість майбутнього фахівця має сутнісні характеристики:

1) складається з підсистем, в яких професійна зрілість як цілісність забезпечує внутрішній, органічний взаємозв'язок її складових, будучи загальною ознакою системи й показником виникнення інтегративної властивості в результаті взаємодії її складових;

2) має інваріантні якості, що характеризують її як систему в цілому, так і окремі утворюючі її компоненти: діалектична взаємозумовленість, динамічність, наступність;

3) має тимчасовий (період навчання у ВНЗ), якісний (спеціальні знання, уміння й навички), оцінний (рівень досягнень), процесуальний (етапи, періоди) аспекти;

4) визначається функціональною сутністю: системоутворювальний чинник життєдіяльності, соціальна й інструментальна функції;

5) є психологічним утворенням, що характеризує мотиваційно-ціннісну основу особистості в процесі професійної підготовки до майбутньої професії;

6) у категорії «становлення» виступає як поступальний процес розвитку особистісної, академічної, соціальної зрілості і як діалектична єдність процесів розвитку й саморозвитку особистості.

Концепція становлення професійної зрілості особистості дозволяє:

1) спроектувати теоретичну модель розвитку професійної зрілості відповідно до принципів цілісності, системності, цілеспрямованості, відкритості, диференціації й інтеграції;

2) співвіднести структурно-змістовну й функціональну сутність складових її підсистем з основними компонентами особистості: мотиваційно-ціннісний – особистісна зрілість; когнітивний – академічна зрілість; діяльнісний – соціальна зрілість;

3) орієнтувати мету, сутність і зміст кожного компонента на розвиток якостей, що визначають сутність професійної зрілості особистості: спрямованість особистості, мотивація соціально-педагогічної діяльності, ціннісні орієнтації майбутнього фахів-

ця (особистісний компонент); навчальна компетентність, пізнавальна потреба, професійна підготовленість (академічний компонент), соціальна установка, соціальна активність, соціальна позиція (соціальний компонент);

4) визначити рівень сформованості інтегративних показників відповідно до основних критеріям, представленими як стійка мотиваційно-ціннісна основа особистості, високий рівень сформованості системи професійно значущих умінь, навичок; системи соціальних якостей, що визначають особистісну, академічну й соціальну зрілість;

5) відобразити сутність системно-цілісного й інтегративного підходів, що дозволяють розглянути кожний структурний компонент моделі, з одного боку, диференційовано, з іншого боку – як інтегровану систему в сукупності інтегративних властивостей і характеристик, адекватних критерію інтегративної зрілості – сформованість життєвої стратегії, орієнтованої на досягнення стійкої мотивації у вибраній професії, високий рівень оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, сформованість системи соціально значимих якостей особистості.

Висновки. Концепція становлення професійної зрілості реалізується як стратегія прогностичної моделі, що припускає логічний перехід її теоретичної частини в реальну дійсність – освітній процес ВНЗ. Концептуальна модель дозволяє:

– прогнозувати й моделювати мету й результат розвитку професійної зрілості у вигляді образу особистості, що вільно й відповідально визначає своє місце в житті, суспільстві, культурі фахівця, що самостійно ставить професійні цілі, котрий визначає оптимальні способи їх досягнення; громадянина, здатного до успішної соціалізації й гармонізації з навколишнім середовищем;

– реалізувати концепцію становлення професійної зрілості як цілісну дидактичну систему, побудовану відповідно до принципів єдності диференціації й інтеграції, міждисциплінарності, наступності, єдності процесів розвитку й саморозвитку, професіоналізації й соціалізації, самопізнання й самоактуалізації;

– здійснювати процес становлення професійної зрілості на основі системного структурування інтегративних психолого-педагогічних знань з актуалізації й цільової спрямованості (блок-модуль знань): теоретико-методологічний (особистісна зрілість), професійно-орієнтовний (академічна зрілість), соціально-діяльнісний (соціальна зрілість);

– розглядати зміст соціально-психологічного й педагогічного освітнього процесу як особливий вид інтегративного знання, що набувається і соціокультурного досвіду, яким опановує студент в освітньому процесі, з актуалізацією особистісного (ціннісні соціально-психологічні й педагогічні орієнтації, соціально-психологічна спрямованість особистості, мотивація професійної діяльності); академічного (професійна грамотність, пізнавальна потреба, навчальна компетентність); соціальної (соціальна установка, соціальна активність, соціальна позиція) компонентів;

– здійснювати поетапний процес становлення професійної зрілості (адаптація, індивідуалізація, систематизація, інтеграція) на основі виділених в освітньому процесі тенденцій: типізації й індивідуалізації, диференціації й інтеграції;

– визначити цілісність поетапного становлення професійної зрілості рівнями («засвоєння», «змісту», «системи», «дії») – якісними показниками підготовленості студента-випускника до здійснення професійної діяльності, адекватними основним інтегративним показникам;

– виділити умови, в яких освітній процес здійснюється більш ефективно: інтегральна освітня система (єдиний соціально-психологічний, педагогічний комплекс, єдиний інформаційно-освітній простір); інтегративно-ціннісна взаємодія, що забезпечує інтеграцію теоретичної й практичної підготовки майбутнього фахівця як єдиний процес оволодіння знаннями й умінями.

Результатом реалізації концепції є професійна зрілість майбутнього фахівця як інтегративна якість особистості, що відображає системно-цілісну, змістовно-значеннєву єдність особистісних, академічних і соціальних якостей майбутнього спеціаліста на етапі підготовки у ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1980. – 334 с.
2. Аменд А. Ф. Образование в XXI веке / А. Ф. Аменд // Стандарты и мониторинг в образовании, 2003. – № 6. – С. 10–15.
3. Андриенко Е. В. Феномен профессиональной зрелости учителя / Е. В. Андриенко // Педагогика, 2002. – № 6. – С. 67–71.
4. Асмолов А. Г. Личность: психологическая стратегия воспитания / А. Г. Асмолов // Образование, 2002. – № 1. – С. 17–32.
5. Берулаева А. Г. Процесс интеграции в образовании / А. Г. Берулаева, И. Н. Фоменко // Социология и образование, 1992. – № 5. – С. 11–27.

6. Бондаревская Е. В. Гуманистическая парадигма личностно ориентированного образования / Е. В. Бондаревская. – М. : Педагогика, 1977. – 215 с.

7. Бордовская Н. В. Педагогическая системология: постановка проблемы / Н. В. Бордовская // Педагогика, 1998. – № 8. – С. 25–30.

8. Борисова Е. Качество образования и место высшей школы в обществе / Е. Борисова // Alma mater : Вестник высшей школы, 2003. – № 11. – С. 9–14.

9. Воронцова В. Г. Аксиологические аспекты готовности учителя к решению проблем гуманизации образования / В. Г. Воронцова // Гуманизация образования: Теория. Практика. – СПб., 1994. – С. 15–36.

10. Горбенко В. Университет как системообразующий фактор социально-культурной среды / В. Горбенко //

Alma mater : Вестник высшей школы, 2003. – № 5. – С. 20–22.

11. Зимняя И. А. Педагогическая психология : [учеб. Пособие] / И. А. Зимняя. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. – 480 с.

12. Мелекесов Г. А. Аксиологический потенциал личности будущего педагога: становление и развитие / Г. А. Мелекесов. – М. : Просвещение, 2002. – 288 с.

13. Редлих С. М. Социально-профессиональная адаптация начинающих педагогов : монография / А. А. Реан. – М.: Новокузнецк, 1999. – 106 с.

14. Слободчиков В. И. Развитие субъективной реальности в онтогенезе (психологические основы проектирования образования) : автореф. дис. ... докт. психол. наук / В. И. Слободчиков. – М., 1994. – 41 с.

УДК 37.034

КУЛЬТУРОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Короленко В.Л., к. пед. н., викладач

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

В статті розглядаються методи педагогічного виховання дітей середнього шкільного віку, з метою ефективного формування їх майбутньої особистості. Особливу увагу звернено на розвиток національної української культури в процесі взаємодії сім'ї і школи. Наголошується на ефективності впливу народних національних традицій, свят, ритуалів тощо, в процесі формування національної культури школярів.

Ключові слова: виховання, мораль, цінність, культура.

В статье рассматриваются методы педагогического воспитания детей среднего школьного возраста, с целью эффективного формирования их будущей личности. Особенное внимание обращено на развитие национальной украинской культуры в процессе взаимодействия семьи и школы. Отмечается эффективность влияния народных национальных традиций, праздников, ритуалов и тому подобное, в процессе формирования национальной культуры школьников.

Ключевые слова: воспитание, мораль, ценность, культура.

Korolenko V.L. CULTUROLOGICAL ASPECT OF MORAL EDUCATION OF PERSONALITY

The methods of pedagogical education of children of middle school age are examined in the article, with the purpose of the effective forming of their future personality. The special attention is turned on development of the national Ukrainian culture in the process of co-operation of family and school. Efficiency of influence of folk national traditions is marked, holidays, rituals and others like that, in the process of forming of national culture of schoolboys.

Key words: education, moral, value, culture.

Постановка проблеми. В сучасних умовах становлення державності, особливого значення набуває проблема національної свідомості молоді, яка ґрунтується на культурних надбаннях народу, ефективно завоювання яких можливе перш за все через виховання підростаючого покоління у сім'ї та школі – основних інститутах соціалізації.

Постановка завдання. Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей виховного впливу на дітей з боку сім'ї та школи, за допомогою культури нашого народу.

Завданням даної статті є висвітлення сімейних традицій та моральних відносин і традицій школи.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Взаємодія школи і сім'ї – традиційна педагогічна проблема, домінантою якої має бути українська національна ідея, що містить у собі ціннісно-сміслові координати діяльності соціальних інститутів. Це переконливо доведено в працях Г. Ващенко, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушин-